

DIERBAAR-NORM

Detailhandel

Inhoud

Voorwoord.....	3
Onderwerp en toepassingsgebied	4
Normatieve verwijzingen.....	4
Begrippen en definities.....	5
1. Algemeen.....	7
2. Beheerder en medewerkers	8
3. Administratie en registratie.....	9
4. Ontvangst van een zending.....	10
5. Huisvesting	11
6. Verzorging	13
7. Gezondheid.....	14
8. Herkomst dieren.....	16
9. Verkoop	17
10. Ethische verklaring.....	19
11. Transport	19
12. Klachten	19
Bijlage A. Aquarium- en vijverdieren	20
Bijlage B. Herpeten	22
Bijlage C. Konijnen en knaagdieren	24
Bijlage D. Vogels	26
Bijlage E. Onderbouwing per norm.....	28
Bijlage F. Inspectie per norm	31
Bijlage G. Documenten	35
Bijlage H. Verrijkingmogelijkheden	37

Voorwoord

In de jaren 90 van de vorige eeuw vielen de wettelijke vakbekwaamheidseisen voor een deel van de ondernemers, die hun brood verdienden met dierenhandel en/of service gericht aan gezelschapsdieren, weg. Hierdoor kon werkelijk iedereen – met of zonder kennis – bijvoorbeeld een dierenspecialzaak of een groothandel beginnen. Dit bracht een ongewenste situatie in Nederland teweeg, omdat het risico ontstond dat dierenwelzijn binnen deze sector uit het oog verloren werd, malafide handelspraktijken en fokkerijen hun intrede deden en het kaf niet van het koren viel te scheiden.

Aanleiding genoeg om destijds stichting 'Dierbaar' in het leven te roepen, om zo door een onafhankelijke instantie erkenningen uit te kunnen schrijven aan ondernemingen binnen de huisdierbranche. Aan deze erkenningen zitten bovenwettelijke eisen (hierna: normen) vast, normen die specifiek gericht zijn op dierenwelzijn, voorlichting bij de verkoop en kwaliteitszekerheid. Als gecertificeerde ondernemer kan je jezelf ermee onderscheiden door te voldoen aan deze normen. Belangrijke kwaliteitsgaranties waar de consument op kan rekenen bij een bezoek aan een 'Dierbaar'-onderneming.

Vrijwillige certificering van de hele huisdierensector op basis van het thans voorliggende certificatie document heeft als doel de kwaliteit van de sector als geheel te verhogen en daarmee het welzijn van de betrokken dieren substantieel te verbeteren.

De combinatie van overheidsregels met een door de sector opgezet vrijwillig certificeringssysteem met als leidraad het welzijn van dieren, maakt de markt transparant en leidt tot onderscheidende keuzemogelijkheden voor (potentiële) dierhouders.

Onder de reeds genoemde dierondernemingen vallen ook de detailhandelaren in (huis)dieren. Voor u ligt het kwalificatiedossier, de normen, dat gebruikt wordt voor de certificering van detailhandelaren om het keurmerk 'Dierbaar' te behalen.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit dit document mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Dibevo.

Onderwerp en toepassingsgebied

Deze detailhandelsnorm, onderdeel van het Dierbaar-certificaat, stelt eisen aan de waarborging van het welzijn van dieren en aan de kwaliteit van de bedrijfsvoering. Het document is van toepassing op detailhandelsbedrijven die dieren inkopen, houden en verkopen aan particulieren.

Normatieve verwijzingen

De volgende documenten zijn onmisbaar voor de toepassing van dit document. Bij gedateerde verwijzingen is altijd uitsluitend de aangehaalde versie van toepassing. Bij ongedateerde verwijzingen is de meest recente versie van het document (met inbegrip van wijzigingsbladen) waarnaar is verwezen van toepassing.

- *Normen van andere Dierbaar disciplines;*
- *Wet Dieren;*
- *Besluit Houders van Dieren;*
- *Regeling Houders van Dieren;*
- *Huis- en hobbydierenlijst;*
- *Verordening (EG) 1/2005 (Transportverordening);*
- *Europese richtsnoeren legale herkomst dieren.*

Begrippen en definities

Voor de toepassing van deze detailhandelsnorm gelden de volgende begrippen en definities:

Acclimatisatieruimte: Een ruimte waarin dieren na ontvangst gedurende een bepaalde periode rust krijgen en zich kunnen aanpassen aan de nieuwe omgeving waardoor de risico's op gezondheidstoornissen en ongerief worden geminimaliseerd.

Beheerder: Een persoon die eindverantwoordelijke is voor een diercategorie die gehouden wordt binnen het detailhandelsbedrijf.

Besmettelijke dierziekte: een overdraagbare dierziekte, die zich snel kan uitbreiden, ernstige schade kan toebrengen aan de gezondheid van de betrokken diersoort, een gevaar vormt voor de volksgezondheid of volgens internationale afspraken bestreden moet worden.

CITES (Convention on International Trade in Endangered Species of wild fauna and flora): Een internationale overeenkomst waarin regels staan ter bescherming van dier- en plantensoorten die invloed uitoefenen op de export, de import, het verhandelen en in het bezit zijn van soorten planten en dieren, of hun producten en onderdelen.

Detailhandel: Op verkoop van dieren aan particulieren gerichte onderneming welke als zodanig bij de Kamer van Koophandel is geregistreerd.

Dieren: Levende dieren die gehouden worden voor de verkoop van gezelschap of uit oogpunt van hobby.

Dierenarts: Gekwalificeerd persoon die als dierenarts is ingeschreven in het Nederlandse Diergeneeskunderegister.

Diergeneesmiddelen: Substantie die bestemd is om na bewerking of verwerking, te worden gebruikt voor:

- a) Het genezen, lenigen of voorkomen van aandoeningen, ziekteverschijnselen, pijn, verwonding of gebrek van een dier;
- b) Het herstellen, verbeteren of wijzigen van het functioneren van organen van een dier;
- c) Het onderkennen van een ziekte of gebrek bij dieren door toepassing bij een dier.

OPMERKING: Er zijn vier categorieën diergeneesmiddelen, namelijk:

- VRIJ diergeneesmiddel: diergeneesmiddel dat zonder tussenkomst van een dierenarts verkrijgbaar is bij dierenartsen, apothekers, dierenwinkels of handelaren en door de diervorzorger wordt toegediend.
- URA: diergeneesmiddel dat op voorschrift van een dierenarts door dierenartsen, apothekers of erkende handelaren (in het bezit van een geldige afleververgunning) mag worden afgeleverd en door de diervorzorger mag worden toegediend.
- UDA: diergeneesmiddel dat op voorschrift van een dierenarts door dierenartsen of apothekers mag worden afgeleverd en door de diervorzorger mag worden toegediend.
- UDD: diergeneesmiddel dat uitsluitend door de dierenarts zelf mag worden toegepast.

Diercategorie: Een categorie waartoe een soort behoort, bijvoorbeeld vogels, vissen, reptielen, amfibieën, konijnen & knaagdieren of overige zoogdieren.

Dierverblijf: Aquarium, terrarium, ren, hok, volière, stal of anderszins afgegrensde leefomgeving waarin een dier, al dan niet tijdelijk, wordt gehuisvest of als onderkomen dient.

Ervaren: Minimaal in bezit van een diploma dierverzorging niveau 3 of aantoonbaar 5 jaar ervaring opgedaan met de betreffende diercategorie.

Etalage: Een etalage is een ruimte, vaak aan de voorkant van een winkel, waarin producten worden tentoongesteld om de aandacht van voorbijgangers te trekken en hen te verleiden om de winkel binnen te gaan of producten te kopen. Het is meestal een glazen vitrine die duidelijk zichtbaar is vanaf de straat.

Humane doding: Een dier euthanaseren op een wijze zonder het dier te laten lijden. Methoden hiervoor staan beschreven in [AVMA – Guidelines for the euthanasia of animals](#).

Infectiedruk: De mate waarin een dier blootgesteld wordt aan ziekteverwekkers.

Isolatie ruimte: Volledig afgescheiden verblijf of verblijven bestemd voor het onderbrengen van dieren verdacht van een besmettelijke ziekte en dieren met klinische verschijnselen van een besmettelijke ziekte, dat deugdelijk ontsmet kan worden.

Medewerker: Een persoon die feitelijke werkzaamheden uitvoert bij de onderneming, waaronder de verzorging en omgang met de dieren. In een eenmansbedrijf is de ondernemer tegelijkertijd ook medewerker.

Naslagwerk: Documentatie over de huisvesting, verzorging, voeding en teelt van dieren in de vorm van bijvoorbeeld (cursus) boeken, tijdschriften & websites.

Ondernemer: Persoon die binnen de detailhandel eindverantwoordelijk is voor de werkzaamheden. De ondernemer kan tevens de beheerder zijn.

Ontsmetten: Het proces waarbij ziektekiemen, zoals bacteriën, virussen en schimmels, op oppervlakken en voorwerpen in dierverblijven worden gedood of inactief gemaakt om infecties of besmettingen te voorkomen.

Personeel: Ondernemer en – indien van toepassing - zijn medewerker(s). Hiertoe behoren ook stagiaires en vakantiekrachten.

Quarantaineruimte: Volledig afgescheiden verblijf of verblijven bestemd voor het onderbrengen van dieren, die mogelijk met een besmettelijke ziekte of parasiet zijn besmet, dat deugdelijk ontsmet kan worden.

Reinigen: Het verwijderen van organisch materiaal, zoals mest, urine, strooisel en voederresten.

Vakbekwaam: Een medewerker is vakbekwaam wanneer hij/zij aan de vakbekwaamheidseisen voldoet, zoals aangegeven in hoofdstuk 2.1.

Vervanging:

- **Incidenteel:** Een beheerder of vakbekwaam persoon vervangen voor een aaneengesloten periode van maximaal vier weken.
- **Structureel:** Een beheerder of vakbekwaam persoon vervangen voor een aaneengesloten periode van meer dan vier weken.

Ziekenboeg: Een afgeschermd ruimte voor huisvesting van gezelschapsdieren die ziek zijn, maar geen besmettelijke ziekte hebben of niet verdacht worden van het dragen van een besmettelijke ziekte, dat deugdelijk gereinigd kan worden.

1. Algemeen

1.1. Bedrijfsmatige houder van dieren

De ondernemer heeft:

- 1.1.1. zijn bedrijf ingeschreven bij de Kamer van Koophandel;
- 1.1.2. een btw-nummer verkregen;
- 1.1.3. een ubn-nummer verkregen;
- 1.1.4. voldoet aantoonbaar aan de op het vakgebied van toepassing zijnde wettelijke eisen op het gebied van onder andere dierenwelzijn, transport en diergeneesmiddelen.

1.2. Omgevingsvergunning

Er is een omgevingsvergunning van de gemeente verkregen of indien van toepassing voldaan aan de meldingsplicht.

1.3. CITES

Indien er dieren gehouden worden die op de Europese CITES appendices A en/of B voorkomen, dan zijn de CITES-registraties en Europese richtsnoeren op orde.

1.4. Risico-Inventarisatie & Evaluatie

Indien er personeel in dienst is, dan is er een volgens de Arbowet verplichte, ingevulde en actuele Risico-Inventarisatie & Evaluatie (RI&E) aanwezig.

1.5. Beheer protocollen

Er is een protocol 'beheer van protocollen' aanwezig. Dit protocol omvat in ieder geval:

- 1.5.1. Hoe protocollen tot stand komen;
- 1.5.2. De herkenbaarheid als zijnde protocollen;
- 1.5.3. De beschikbaarheid van protocollen op de werkplek;
- 1.5.4. Het binnen vastgestelde termijnen actualiseren van protocollen;
- 1.5.5. Wie verantwoordelijk is voor de protocollen.

1.6. Beheer registraties

Er is een 'beheer van registraties' aanwezig. Dit protocol omvat in ieder geval:

- 1.6.1. Welke gegevens geregistreerd worden;
- 1.6.2. Waar registraties worden opgeslagen;
- 1.6.3. Wie toegang heeft tot registraties;
- 1.6.4. Gedurende welke periode registraties bewaard worden;
- 1.6.5. De wijze waarop registraties vernietigd worden;
- 1.6.6. Wie verantwoordelijk is voor de registraties.

2. Beheerder en medewerkers

2.1. Beheerder

De ondernemer of ten minste één medewerker is in het bezit van een door Onze Minister erkend bewijs van vakbekwaamheid voor elke diercategorie welke bedrijfsmatig gehouden worden in de inrichting. Deze zogenaamde beheerder(s):

- 2.1.1. vervult/vervullen samen tenminste 0,6 FTE;
- 2.1.2. bewijst aantoonbaar dat de medewerker(s) zich bewust zijn van de houding en het gedrag dat het werken met levende dieren vereist en hij/zij dient deze houding en dit gedrag te hebben gewaarborgd in documentatie.

2.2. Vervanging van de beheerder

Er is vervanging van de beheerder geregeld. Wie deze persoon is, is afhankelijk van de duur van afwezigheid, namelijk:

- 2.2.1. Bij incidentele vervanging van de beheerder is de plaatsvervanger een ervaren medewerker;
- 2.2.2. Bij structurele vervanging van een beheerder is een plan opgesteld om deze rol zo snel mogelijk, met als maximum het wettelijk gestelde termijn, te vervullen.

2.3. Medewerkers

Indien er meer dan drie personen werkzaam zijn binnen het detailhandelsbedrijf, is er een duidelijke taakverdeling met bijbehorende verantwoordelijkheden en bevoegdheden aanwezig en beschikbaar in de vorm van een organigram. Het organigram omvat in ieder geval:

- 2.3.1. Gegevens waaruit blijkt dat in het detailhandelsbedrijf altijd ten minste de beheerder of één vakbekwame medewerker aanwezig en/of aanspreekbaar is;
- 2.3.2. Gegevens waaruit blijkt dat onervaren medewerkers onder toezicht en verantwoordelijkheid werken van vakbekwame en/of ervaren medewerkers;
- 2.3.3. Gegevens waaruit blijkt dat medewerkers met uitvoerende taken de afwijkingen die kunnen duiden op gezondheids- en/of welzijnsproblemen kunnen herkennen, erkennen en instaat zijn op een adequate manier te kunnen handelen in dergelijke gevallen

2.4. Personeelshandboek

Indien er personeel werkzaam is binnen het detailhandelsbedrijf, dan is er een personeelshandboek aanwezig. Het personeelshandboek wordt bij indiensttreding overhandigd aan de nieuwe medewerker en omvat in ieder geval:

- 2.4.1. De contactgegevens van de beheerder;
- 2.4.2. De onderlinge bereikbaarheid op de werkvloer;
- 2.4.3. Alle relevante protocollen.

2.5. Bijscholing

De beheerder en de door hem of haar aangewezen vervangers zijn op de hoogte van actuele inhoudelijke ontwikkelingen op het gebied van dierenwelzijn, relevant voor het specifieke vakgebied, en nemen jaarlijks deel aan minimaal twee activiteiten ten behoeve van bijscholing. Hier kan aan voldaan worden door minimaal twee dagdelen per jaar cursussen, vakdagen, ledenbijeenkomsten, seminars, lezingen en/of opleidingen voor het specifieke vakgebied te volgen. Ook zelf gegeven kennisactiviteiten kunnen meetellen als nascholingspunt.

3. Administratie en registratie

3.1. Algemene voorwaarden

Er zijn algemene voorwaarden van toepassing en publiekelijk beschikbaar.

3.2. Soorten- en herkomstregistratie

Er wordt een soorten- en herkomstregistratie bijgehouden. Hierin zijn in ieder geval volgende onderdelen geregistreerd:

- 3.2.1.** Aankoopdatum;
- 3.2.2.** Herkomst;
- 3.2.3.** Soort;
- 3.2.4.** Aantal (eventueel naar schatting);
- 3.2.5.** Geboortedatum (eventueel naar schatting);
- 3.2.6.** Geslacht (indien mogelijk).

4. Ontvangst van een zending

4.1. Protocol 'ontvangst van een zending'

Er wordt gewerkt volgens een protocol '*ontvangst van een zending*'. Dit protocol omvat in ieder geval op welke wijze:

- 4.1.1. Dieren worden aangenomen. Een zending dieren moet in het belang van het welzijn van de dieren fysiek in ontvangst worden aangenomen door het ontvangende bedrijf.
- 4.1.2. De dieren direct bij aankomst van de zending op ziekteverschijnselen, parasieten en gebreken worden onderzocht. Geconstateerde ziekteverschijnselen en gebreken moet een registratie worden bijgehouden, mits het dier niet direct retour gaat met de leverancier;
- 4.1.3. Het ontvangende bedrijf bij een afwijkende zending de terugkoppeling verzorgt naar het verzendende bedrijf of fokker met betrekking tot de gezondheid van de ontvangen dieren.
- 4.1.4. Bij ontvangst van de zending wordt beoordeeld in hoeverre het acclimatiseren van de getransporteerde dieren wenselijk is en zo ja, op welke wijze de acclimatisatie en de monitoring van de dieren gedurende deze periode plaatsvindt. In het geval dat dit als wenselijk beoordeeld wordt, moet de acclimatisatie een duur hebben die minimaal voldoende is om:
 - a) De eventueel toegepaste medicinale behandeling af te maken;
 - b) De dieren weer normaal te laten eten en – indien van toepassing - drinken.

4.2. Registratie geconstateerde afwijkingen

Geconstateerde afwijkingen van ontvangen dieren, worden geregistreerd. Deze registratie omvat in ieder geval:

- 4.2.1. De datum;
- 4.2.2. De diercategorie;
- 4.2.3. Herkomst dier(en);
- 4.2.4. Kenmerken dier(en);
- 4.2.5. Geconstateerde afwijking;
- 4.2.6. De getroffen maatregelen;
- 4.2.7. De resultaten van de maatregel.

4.3. Acclimatisatie algemeen

Indien dieren tijdens het vervoer geen (dag)licht waarnemen, dan wordt – ter beperking van stress - bij het in ontvangst nemen van dieren gewerkt op een wijze dat zorgt dat de lichtintensiteit geleidelijk toeneemt.

4.4. Preventie dierziekten

Met het oog op voorkomen van verspreiding van dierziekten en andere gezondheidsproblemen worden:

- 4.4.1. Dieren afkomstig uit eenzelfde bron of zending bij voorkeur bij elkaar en zonder andere dieren in een afgescheiden, schoon en ontsmet verblijf of ruimte/dierafdeling geplaatst. Dit verblijf voldoet aan de fysiologische behoeften van de te plaatsen dieren;
- 4.4.2. Dieren uit verschillende bronnen enkel samen in een verblijf of ruimte gehuisvest mits de gezondheidsstatus en het sociale gedrag van de dieren bekend is en dit het toelaat. Tevens moet het samen plaatsen geen risico's op ziekteoverdracht met zich meebrengen, met voldoende monitoring op compatibiliteit van de dieren.

5. Huisvesting

5.1. Algemene huisvestingseisen

5.1.1. Dierverblijven

De dierverblijven:

- a. beschikken over voldoende voorzieningen om te voldoen aan de algemene behoeftes van de gehouden dieren;
- b. veroorzaken geen letsel, pijn of ander ongemak aan de gehouden dieren;
- c. biedt een klimaat dat passend is voor de dieren zonder plaatsing in de directe zon en op de tocht.
- d. staan niet in de etalage en niet buiten voor de winkel;
- e. zijn zo vormgegeven dat de kans op ontsnappen uit het verblijf wordt geminimaliseerd.

5.1.2. Diersoorten

Dieren die samen in een dierverblijf worden geplaatst, zijn van dezelfde soort en niet van nature solitair en/of territoriaal. Hier mag van afgeweken worden in het geval zij dezelfde fysiologische eisen stellen aan het verblijf, geen bedreiging vormen voor elkaar en wetenschappelijk bewezen is dat zij samen geplaatst kunnen worden.

5.1.3. Zicht-, geluid- en geurbarrière

Prooidieren zijn zo gehuisvest dat ze;

- a) Geen zicht hebben op bedrijfsmatig gehouden predatoren;
- b) Het geluid van bedrijfsmatig gehouden predatoren niet kunnen waarnemen;
- c) De geur van bedrijfsmatig gehouden predatoren niet kunnen waarnemen.

Dit geldt ook vice versa.

5.1.4. Schuilplaats

Dieren hebben een schuilplaats tot hun beschikking. De schuilplaats(en) is/zijn zodanig groot dat alle dieren zich hier gelijktijdig in/onder kunnen terugtrekken.

5.1.5. Verrijking

In elk dierverblijf is een vorm van verrijking aanwezig zoals opgenomen in bijlage H. In algemene zin geldt dat er binnen de detailhandel, naast sociale huisvesting met soortgenoten (indien de soort dit vereist), minimaal één andere vorm van verrijking aangeboden wordt.

5.1.6. Verlichting

In de dierverblijven is het lichtregiem en -intensiteit van de verlichting afgestemd op de behoeften van de dieren, zodat een normaal dag- en nachtritme gevolgd kan worden.

OPMERKING: Met gedempt licht werken is minder stressvol voor dieren. Bij voorkeur worden de lampen in de ochtend niet direct op volle lichtintensiteit aangezet, maar neemt de lichtintensiteit geleidelijk toe.

5.2 Specifieke huisvestingseisen

5.2.1. Per diercategorie

Per diercategorie gelden specifieke huisvestingseisen. Deze specifieke eisen zijn opgenomen in de volgende bijlagen:

- Bijlage A voor aquarium- en vijverdieren;
- Bijlage B voor terrariumdieren;
- Bijlage C voor konijnen en knaagdieren;
- Bijlage D voor vogels.

5.3. Reiniging en ontsmetting

5.3.1. Protocol 'reiniging en ontsmetting'

Er wordt gewerkt volgens een protocol '*reiniging en ontsmetting*'. In het protocol staat in ieder geval beschreven:

- a. Welke activiteiten omtrent reiniging en ontsmetting worden uitgevoerd;
- b. Met welke frequentie en wanneer de activiteiten worden uitgevoerd;
- c. Met welke reinigings- en ontsmettingsmiddelen gewerkt wordt;
- d. Op welke manier reeds uitgevoerde activiteiten worden gecommuniceerd op de werkvloer.

Daarnaast houdt dit protocol in ieder geval rekening met:

- e. De dieren die in de detailhandel gehouden worden;
- f. De verwachte problemen met betrekking tot soort specifieke infecties bij deze dieren;
- g. De infectiedruk;
- h. De frequentie van het verversen van de bodembedekking in de dierverschikkingen;
- i. De frequentie van het verwijderen en reinigen van urine en ontlasting;
- j. De frequentie van het reinigen van voer- en watervoorziening, waarbij geldt:
 - Voerbakken voor droge voeders moeten schoon en droog zijn en tenminste één keer per week worden ontsmet;
 - Voerbakken voor vochtige voeders tenminste dagelijks gereinigd en ontsmet worden;
 - Overgebleven voer wordt tenminste dagelijks verwijderd;
 - Drinknippels behoren geregeld grondig schoongemaakt te worden, eventueel door ze uit te koken;
- k. Het reinigen en ontsmetten van de dierverschikkingen alvorens nieuwe dieren te plaatsen.

5.3.2. Specifieke reinigings- en ontsmettingseisen

Per diercategorie gelden specifieke eisen voor reiniging en ontsmetting van dierverschikkingen. Deze specifieke eisen zijn opgenomen in de volgende bijlagen:

- Bijlage A voor aquarium- en vijverdieren;
- Bijlage B voor terrariumdieren;
- Bijlage C voor konijnen en knaagdieren;
- Bijlage D voor vogels.

5.3.3. Bestrijdingsprotocol

Er is een bestrijdingsprotocol aanwezig waarin preventieve maatregelen en maatregelen ter bestrijding van tot overlast veroorzakende dieren, staan beschreven. Er staat ook beschreven op welke diersoorten dit betrekking heeft.

6. Verzorging

6.1. Voerprotocol

Er wordt gewerkt volgens een 'voerprotocol'. In het protocol is in ieder geval:

6.1.1. Beschreven op welke wijze voer- en waterbakken op een voor het dier bereikbare hoogte worden geplaatst;

6.1.2. Beschreven op welke wijze de hoeveelheid en soort voer worden afgestemd op de fysiologische behoeften van de gehouden soorten en in welke mate dit voer tot hun beschikking is;

6.1.3. Voor de gehouden diersoorten een overzicht aanwezig waarin is opgenomen welke voeders aan de dieren gegeven wordt. Geschikte voeders zijn opgenomen in de volgende bijlagen:

- Bijlage C voor konijnen en knaagdieren;
- Bijlage D voor vogels;

6.1.4. Voor de gehouden dieren uit de diercategorieën aquarium- en vijverdieren & terrariumdieren is in het bedrijf een overzicht aanwezig, waarin is opgenomen welke voeders aan deze dieren gegeven wordt.

6.1.5. Indien van toepassing wordt er ook rekening gehouden met de overdracht van fokker/leverancier voer en het te geven detailhandelsvoer.

6.2. Water

Indien de diersoort dit vereist, is er permanent een toereikende hoeveelheid schoon drinkwater aanwezig dat tenminste dagelijks wordt ververs.

7. Gezondheid

7.1. Specifieke eisen per diercategorie

Per diercategorie gelden specifieke eisen voor wat betreft de gezondheid van dieren. De specifieke eisen zijn opgenomen in de volgende bijlagen:

- Bijlage A voor aquarium- en vijverdieren;
- Bijlage B voor terrariumdieren;
- Bijlage C voor konijnen en knaagdieren;
- Bijlage D voor vogels.

7.2. Controle van dieren

7.2.1. Protocol 'controle van diergezondheid'

Er wordt gewerkt volgens een protocol '*controle van diergezondheid*'. In het protocol staat in ieder geval beschreven:

- a. Dat vakbekwaam personeel tenminste dagelijks de gehouden dieren visueel controleert op (afwijkingen m.b.t.):
 - Lichaamsconditie/voedingstoestand;
 - Gedrag en bewustzijnsniveau;
 - Houding en locomotie;
 - Conditie van de huid/vacht/veren/schubben incl. verwondingen;
 - Ontlasting;
 - Verschijnselen van ziekte.
- b. Welke maatregelen bij constatering van afwijkingen worden getroffen.

7.2.2. Registratie geconstateerde afwijkingen

Geconstateerde afwijkingen, die mogelijk wijzen op ziekte of verwonding, worden geregistreerd. Deze registratie omvat in ieder geval:

- a. De datum;
- b. De diercategorie
- c. Herkomst dier(en);
- d. Datum binnenkomst dier(en);
- e. Kenmerken dier(en);
- f. De geconstateerde afwijking;
- g. De getroffen maatregelen;
- h. De resultaten van de maatregel.

7.3. Dode dieren

Er wordt gewerkt volgens een protocol '*dode dieren*'. In dit protocol wordt beschreven op welke wijze bij constatering van dode dieren deze worden verwijderd, opgeslagen en/of aangeboden worden aan het destructiebedrijf of pathologie.

7.4. Medicatie

Indien een dier medicatie nodig heeft, dan worden alleen vrije diergeneesmiddelen toegediend, tenzij een kopie van een recept overhandigd is door een dierenarts en daarmee toestemming is verkregen om het middel toe te dienen. De toediening behoort geregistreerd te worden en enkel uitgevoerd te worden door een vakbekwaam medewerker.

7.5. Ziekenboeg, quarantaine- en isolatieruimte

7.5.1. Realisatie ruimten

De inrichting is dusdanig vormgegeven dat er snel en adequaat een ziekenboeg, quarantaine- en isolatieruimte kan worden gerealiseerd. Er moet een mogelijkheid zijn tot het realiseren van ten minste drie afzonderlijke ruimtes voor het huisvesten en verzorgen van zieke of van ziekte verdachte dieren in afzondering van andere dieren. De ruimtes moeten een volledig afgescheiden onderdeel van de inrichting vormen.

7.5.2. Plaatsing dieren

In het geval er een vermoeden bestaat van parasieten of een besmettelijke ziekte, wordt het desbetreffende dier in quarantaine of isolatie geplaatst. Dieren die met elkaar in aanraking zijn gekomen moeten – afhankelijk van de situatie – mee in quarantaine of isolatie. Dieren waarvan de gezondheidsstatus of vaccinatiestatus onbekend is bij binnenkomst moeten ook in quarantaine geplaatst worden conform de wettelijk vastgelegde periode.

7.5.3. Registratie quarantaine-/isolatieplaatsing

Er wordt een registratie bijgehouden van de dieren die in isolatie of in quarantaine geplaatst zijn. De registratie omvat in ieder geval:

- a. De begin- en einddatum van plaatsing;
- b. De diercategorie;
- c. Kenmerken dier(en);
- d. Reden van quarantaine-/isolatieplaatsing;
- e. Wijze van verzorging/hygiëne.

7.6. Dierenarts

7.6.1. Vaste relatie

Er wordt een vaste relatie met een dierenarts of dierenartsenpraktijk onderhouden. Dit betekent dat de detailhandel op de vaste dierenarts of dierenartsenpraktijk terug kan vallen bij calamiteiten.

7.6.2. Registratie dierenartsbezoek

Dierenartsbezoeken en de handelingen worden geregistreerd. De registratie omvat in ieder geval:

- a. De datum;
- b. De diercategorie;
- c. Kenmerken dier(en);
- d. Reden van het bezoek;
- e. Verrichte handelingen en/of advies van dierenarts.

7.7. Calamiteitenprotocol

Er is een 'calamiteitenprotocol' aanwezig. Dit protocol omvat in ieder geval de handelwijze bij de volgende calamiteiten:

- 7.7.1.** Extreem weer;
- 7.7.2.** Brand;
- 7.7.3.** Ontsnapte dieren (m.u.v. aquarium- en vijverdieren);
- 7.7.4.** Uitbraak dierziekte.

8. Herkomst dieren

8.1. Fokken en/of kweken

8.1.1. Huisvestingseisen

Voor kweek- en fokdieren aanwezig binnen het detailhandelsbedrijf gelden per diercategorie specifieke eisen voor wat betreft de fok/kweek van dieren. De specifieke eisen zijn opgenomen in de volgende bijlagen:

- Bijlage A voor aquarium- en vijverdieren;
- Bijlage B voor terrariumdieren;
- Bijlage C voor konijnen en knaagdieren;
- Bijlage D voor vogels.

8.1.2. Leeftijd scheiden van ouderdieren

Per diercategorie moet aan de specifieke leeftijdseisen voor het scheiden van jongen van ouderdieren worden voldaan. Deze specifieke eisen zijn opgenomen in de volgende bijlagen:

- Bijlage C voor konijnen en knaagdieren;
- Bijlage D voor vogels.

8.2. Ingekochte dieren

De detailhandel heeft zicht op de wijze waarop een fokker (niet particulier), kweker (niet particulier) of groothandel de dieren huisvest, verzorgt en waarop hij de diergezondheid en het dierenwelzijn waarborgt. De manier waarop de detailhandel inzicht heeft op de leverancier van dieren en de criteria die hij stelt, dient schriftelijk vastgelegd te zijn.

9. Verkoop

9.1. Geen verkoop

Uit de acclimatisatieruimte, quarantaine of de ziekenboeg worden geen dieren verkocht.

9.2. Diersoorten

Voor zoogdieren geldt met ingang van 1 juli 2024 dat alleen soorten die voorkomen op [de huis- en hobbydierenlijst](#) of die onder de overgangsregeling vallen, in de detailhandel verkocht mogen worden.

9.3. Voorlichting

Er zijn in het detailhandelsbedrijf LICG-bijsluiters aanwezig voor de diersoorten die te koop worden aangeboden. Bij de verkochte diersoort(en) moet een LICG-bijsluiter op schrift, dan wel elektronisch, meegegeven worden. Heeft het LICG geen bijsluiter beschikbaar voor de diersoort die te koop wordt aangeboden, dan moet een zelf opgestelde bijsluiter ten minste betrekking hebben op de huisvesting, voeding, verzorging en gedrag van het dier alsmede de kosten die hierbij komen kijken.

9.4. Specifieke leeftijdseisen per diercategorie

Per diercategorie moet aan de specifieke leeftijdseisen voor de overdracht van dieren worden voldaan. Deze specifieke eisen zijn opgenomen in de volgende bijlagen:

- Bijlage B voor terrariumdieren
- Bijlage C voor konijnen en knaagdieren;
- Bijlage D voor vogels.

9.5. Klaarmaken voor overdracht naar klant

9.5.1. Verpakking

De verkochte dieren moeten zodanig worden verpakt dat de verpakking tijdens transport geen bedreiging vormt voor het welzijn van de dieren en het transport tot zo min mogelijk stress leidt.

9.5.2. Specifieke eisen per diercategorie

Per diercategorie moet aan de specifieke eisen voor het klaarmaken van een zending worden voldaan. Deze specifieke eisen zijn opgenomen in de volgende bijlagen:

- Bijlage A voor aquarium- en vijverdieren;
- Bijlage B voor terrariumdieren;
- Bijlage C voor konijnen en knaagdieren;
- Bijlage D voor vogels.

9.5.3. Giftige dieren

Indien er giftige dieren verkocht worden, moeten contactpunten in Nederland waar voor het betreffende soort antigif/serum aanwezig is, op schrift meegegeven worden aan de koper.

9.6. Overdrachtsdocument

De klant tekent een document voor het kopen van een herpeet, konijn, knaagdier en/of vogel. Dit contract omvat in ieder geval:

- a. De datum van verkoop;
- b. De diercategorie;
- c. Het aantal;
- d. De gezondheidscheck;
- e. Een ontvangstbevestiging van schriftelijke informatie betreffende de huisvestings- en verzorgingseisen van het dier.

De ondernemer bewaart dit document voor zijn administratie. Het document toont aan dat op zicht geen afwijkingen worden vertoond op het moment van aankoop.

9.7. Retour gekomen dieren

9.7.1. Protocol 'ontvangst van een retour gekomen dier'

Een ervaren of vakbekwaam personeelslid is aanwezig bij de aanname van het retour gekomen dier of dieren volgens het protocol 'ontvangst van een zending' (zie ook norm 4.1.).

9.7.2. Registratie retouren

Een ervaren of vakbekwaam personeelslid registreert de door de klant geretourneerde of ter retournatie aangeboden dieren en de afhandeling hiervan. Deze registratie omvat in ieder geval:

- a. De datum van retourneren;
- b. De datum van de verkoop;
- c. De factuur of andere registratie waaruit de herkomst van het dier blijkt;
- d. De diersoort;
- e. Het aantal dieren;
- f. De door de afnemer gegeven reden van retourneren;
- g. Of het dier is aangenomen of geweigerd;
- h. Indien het dier/de dieren geweigerd is/zijn, wat de reden(en) hiervoor is/zijn.

10. Ethische verklaring

Er is een door de ondernemer ondertekende ethische visie aanwezig waaruit blijkt dat:

- a. Dieren niet gefokt, gekweekt of ingekocht worden op uiterlijke kenmerken die de gezondheid en/of het welzijn van zowel het ouderdier als de nakomelingen aantast;
- b. Dieren niet gefokt, gekweekt of ingekocht worden op een wijze waardoor het welzijn en gezondheid van dieren benadeeld wordt;
- c. Dieren die uitzichtloos en ondraaglijk lijden hier op een humane wijze uit verlost worden;
- d. De detailhandel streeft naar de inkoop van dieren afkomstig uit duurzame bronnen;
- e. De wijze waarop dieren worden verkocht, de wijze waarop het adviesgesprek verloopt en wanneer er een 'nee' wordt verkocht aan klanten;
- f. Hoe reclameuitingen met dieren tot stand komen en de detailhandel zorgdraagt dat hier geen dieren, waarvan bewezen is dat zij lijden door erfelijke afwijkingen, op worden getoond.

11. Transport

11.1. Wet- en regelgeving

Indien de detailhandel dieren vervoert, dan betreft dit commercieel transport van dieren en voldoet de wijze van transport en het vervoermiddel aan de [Transportverordening \(EG\) 1/2005](#).

11.2. Reiniging en ontsmetting

Indien de detailhandel dieren vervoert, dan worden de (weg)transportmiddelen na gebruik direct gereinigd en ontsmet.

12. Klachten

12.1. Klachtenprotocol

Klachten worden geregistreerd en afgehandeld volgens een opgemaakt protocol.

12.2. Klachtenregistratie

De klachtenregistratie omvat in ieder geval:

- 12.1.1. De klacht;
- 12.1.2. De datum;
- 12.1.3. De persoon die de klacht heeft ingediend;
- 12.1.4. De ondernomen actie;
- 12.1.5. De persoon die actie heeft ondernomen;
- 12.1.6. De resultaten van de actie;
- 12.1.7. Wat er gebeurt als de klant het niet eens is met de ondernomen actie.

Bijlage A. Aquarium- en vijverdieren

A.1. Ontvangst van een zending

A.1.1. Gedurende het uitpakken van de zending dienen de dieren te acclimatiseren in hun toekomstige verblijf. Dit gebeurt middels de transportzak minstens een half uur ongeopend in het water van hun toekomstige verblijf te leggen.

A.2. Huisvesting

A.2.1. In de detailhandel moeten aquaria donkere wanden, een niet transparante bodem en voldoende schuilplaatsen voor de aanwezige dieren bevatten. Daarnaast behoort er aandacht besteed te worden aan de natuurlijke en fysiologische behoeftes van de aanwezige soorten.

A.2.2. Waterkwaliteitsparameters voor tropisch zoetwater aquarium, tropisch zeeaquarium, brakwater aquarium en vijver moeten zich bevinden tussen de waarden, zoals aangegeven in tabel A.1.

A.2.3. Bij soorten die afwijkende waarden voor pH en/of temperatuur nodig hebben, mag worden afgeweken van de waarden in tabel A.1. Indien dit het geval is, moet het personeelslid dat verantwoordelijk is voor de huisvesting van de dieren uitleg over eventuele afwijkingen kunnen verschaffen.

A.2.4. Bij de dieren vindt zo weinig mogelijk verplaatsing van huisvesting naar huisvesting plaats. De waterkwaliteit waarin de dieren gehouden worden dient zo constant mogelijk gehouden te worden.

A.2.5. De waterkwaliteit dient tenminste wekelijks steekproefsgewijs getest te worden met aanwezige testmethoden en genoteerd te worden. De testuitslagen worden op het daarvoor bestemde formulier bijgehouden. Bij voorkeur wordt dit met een automatisch systeem gedaan en/of digitaal bijgehouden.

A.2.6. De waterkwaliteit systemen dienen tenminste wekelijks gecontroleerd te worden en volgens een vastgelegd proces onderhouden worden.

A.3. Gezondheid

A.3.1. Voor de dieren moet een acclimatisatie- en quarantaineruimte aanwezig zijn dan wel direct gecreëerd kunnen worden met de aquariumopstelling in de detailhandel.

A.3.2. Indien niet uit een bepaald aquarium mag worden verkocht, dan wordt dit duidelijke op het betreffende aquarium aangegeven.

A.4. Klaarmaken van een overdracht naar klant

A.4.1. De dieren worden verpakt in een afgesloten, plastic aquariumzak gevuld voor 1/3 met water en 2/3 met lucht.

A.4.2. Om deze zak behoort een niet-transparante, geïsoleerde verpakking gedaan te worden. Voorbeelden hiervan zijn kranten of een thermo zak.

A.4.3. In de verpakking worden verschillende soorten dieren niet samengevoegd.

A.4.4. Op de zak behoort informatie te staan voor de acclimatisatiewijze van de vissen bij de klant thuis.

Tabel A.1 — Waterkwaliteitsparameters (OFI)

	Zoet water	Zeewater
pH	6 tot 8	8.1-8.3
Zoutgehalte	0 tot 3 pt	30 tot 36 ppt
Hardheid	100 tot 400 mg/L	boven 400 mg/L
Carbonaathardheid	100 tot 400 mg/L	100 tot 200 mg/L
Kool dioxide	< 15 mg/L	
Opgelost ijzer	< 0,1 mg/L	
Ammonia	< 0,02 mg/L	< 0,05 mg/L
Nitraat	< 20 mg/L	
Nitriet	< 0,1 mg/L	

		Temperatuur °C			Zoutgehalte g/L			pH		
		Hoog	Laag	Normaal	Hoog	Laag	Normaal	Hoog	Laag	Normaal
Tropisch	Algemeen	28	22	24	5	0	0,5	7,5	6,5	7
	Zacht	28	22	24	2	0	0	6,5	4	6
	Hard	28	22	24	5	0	3	8,5	7,5	8
Koud water		20	10	15	5	0	0,5	7,5	6,5	7
Brak water		28	24	26	17	0,5	10	8,2	7,6	8
Zeewater	Vis	27	23	25	38	33	36	8,4	8,15	8,2
	Koralen	27	23	25	38	33	36	8,4	8,15	8,2

		Carbonaathardheid mg/L			Hardheid mg/L (als CaCO ₃)			Ammonia mg/L		
		Hoog	Laag	Normaal	Hoog	Laag	Normaal	Hoog	Laag	Normaal
Tropisch	Algemeen	140	70	80	210	180	150	0,02	0	0
	Zacht	70	30	45	100	10	40	0,02	0	0
	Hard	320	180	200	360	140	200	0,02	0	0
Koud water		140	70	100	200	150		0,02	0	0
Brak water		200	100	150	300	200		0,02	0	0
Zeewater	Vis	200	140	180	450	350		0,01	0	0
	Koralen	200	140	180	420	380		0,01	0	0

		Nitriet mg/L			Nitraat mg/L		
		Hoog	Laag	Normaal	Hoog	Laag	Normaal
Tropisch	Algemeen	0,2	0	0	50	10	20
	Zacht	0,2	0	0	30	0	10
	Hard	0,15	0	0	20	0	10
Koud water		0,2	0	0	50	0	20
Brak water		0,15	0	0	50	0	20
Zeewater	Vis	0,125	0	0	20	0	10
	Koralen	0,05	0	0	1	0	0

Bijlage B. Herpeten

B.1. Huisvesting

B.1.1. Voor wat betreft huisvesting wordt per diersoort gelet op de volgende parameters:

- a) Temperatuur;
- b) Luchtvochtigheid;
- c) Ventilatie;
- d) Benodigde schuilmogelijkheid;
- e) Soort specifieke behoefte aan Uv-straling.

B.1.2. Temperatuur

De huisvesting van de dieren is aangepast aan de fysiologische en klimatologische eisen van de gehouden dieren. Een op klimaat gebaseerde indeling kent de volgende algemene typen terraria:

- a) Woestijnterrarium (luchtvochtigheid: < 50%, temperatuur: 25 – 35°C met een warmteplaats tot 50°C)
- b) Tropisch – subtropisch terrarium (luchtvochtigheid: 50 – 80%, temperatuur: 25-30°C met een warmteplaats tot 40°C)
- c) Tropisch – subtropisch terrarium specifiek voor kikkers (luchtvochtigheid: 70 – 80%, temperatuur: 22-28°C)
- d) Bergklimaat terrarium (luchtvochtigheid: 60 – 80%, temperatuur: 20 – 25°C met een warmteplaats tot 35°C)
- e) Waterschildpad terrarium (temperatuur: op het land 25 – 30°C met een opwarmplaats van 35 – 40°C, Watertemperatuur 20-25°C)
- f) Vogelspin terrarium (temperatuur: 25 – maximaal 30°C, luchtvochtigheid: 60-80%)

B.1.3. Giftige dieren

Indien er giftige dieren aanwezig zijn,

- a) Dan staat er bij het verblijf van deze dieren duidelijk vermeld dat het dier giftig is en het aantal dieren dat in het verblijf aanwezig is;
- b) Bevatten de verblijven met giftige dieren een slot;
- c) Hanteert men een calamiteitenprotocol 'gebeten door een giftig dier';
- d) Bij de verkoop wordt specifieke informatie meegegeven over het houden van giftige dieren.

B.1.4. Reiniging en ontsmetting

Ten minste éénmaal per week moeten de terraria worden gereinigd en de aanwezige mest worden verwijderd. Voederresten van dood materiaal en vervellingsresten moeten tenminste dagelijks uit de terraria worden verwijderd.

B.2. Verzorging

B.2.1. Water

De drink- en badwaterbakken moeten tenminste dagelijks voorzien worden van vers water.

B.3. Gezondheid

B.3.1. Terrariumdieren die aparte verzorging behoeven vanwege ziekte of andere reden moeten in een ziekenboeg worden gehouden die zich niet in de normale verkoopruimte bevindt.

OPMERKING: De ziekenboeg wordt uitsluitend voor aparte verzorging gebruikt en niet voor andere doeleinden.

B.4. Leeftijd

B.4.1. Aangeboden amfibieën zijn ten minste volledig gemetamorfoseerd, behalve *Ambystoma mexicanum* (axolotl).

B.4.2. Aangeboden reptielen zijn ten minste door de tweede vervelling heen.

B.5. Klaarmaken van een overdracht naar klant

In het algemeen geldt:

a) kleine dieren worden verpakt in afsluitbare plastic doosjes van 10-15 tot centimeter met ventilatiegaatjes, waar nodig voorzien van schuilmogelijkheden in de vorm van papier.

b) grotere dieren worden verpakt in grotere afsluitbare plastic dozen met ventilatiegaatjes, eventueel daarbinnen in katoenen zakken.

c) bij giftige dieren extra aandacht besteden aan een goede afsluiting, dient de afsluitbare verpakking nog in een extra afsluitbare doos te worden geplaatst.

Bij reptielen en amfibieën behoort om de plastic verpakking ook een tempex doos.

Bijlage C. Konijnen en knaagdieren

C.1 Huisvesting

C.1.1. Voor wat betreft huisvesting wordt ten minste aandacht besteed aan:

- a) Temperatuur
- b) Luchtvochtigheid
- c) Ventilatie
- d) (Dag)licht beheersing
- e) Beddingmateriaal, schuilmogelijkheden, knaagmaterialen, nestmaterialen, etc.

C.1.2. In tabel C.1 is een soortenlijst opgenomen voor de diercategorie konijnen en knaagdieren met daarin opgenomen specifieke huisvesting- en verzorgingseisen per soort. Indien in het detailhandelsbedrijf dieren worden gehouden die niet in tabel C.1 staan, gelden de eisen uit de norm voor de groothandel. Ook is artikel 9.2. van deze norm van toepassing.

Tabel C.1. – Overzicht van huisvesting- en verzorgingseisen van ten verkoop aangeboden zoogdieren

Diersoort	Huisvesting					Verzorging
	Hokmaten lxdxh (cm)	Max. aantal dieren	Temperatuur	Bodembedekker (C.1.3)	Inrichting (C.1.4)	Voeders (C.3.1)
Cavia's	150 x 100 x 50	4	18 – 21 °C	S1/2/5	l1/2/3	V1/2/3
Chinchilla's	100 x 100 x 50	4	17 - 25 °C	S1/3/4/5	l1/2/3/4	V1/2/4
Degoes	100 x 50 x 100	2	< 32 °C	S1/3/4/5	l1/2/3/4	V1/2/3
Dwerghamster Campbelli	80 x 40 x 40	6	18 - 23 °C	S1/3/4/5	l1/2/3/4	V1/2/3/4
Dwerghamster Chinees	80 x 40 x 40	6	18 - 23 °C	S1/3/4/5	l1/2/3/4	V1/2/3/4
Dwerghamster Roborovski	80 x 40 x 40	6	18 - 23 °C	S1/3/4/5	l1/2/3/4	V1/2/3/4
Dwerghamster Russisch	80 x 40 x 40	6	18 - 23 °C	S1/3/4/5	l1/2/3/4	V1/2/3/4
Gerbils	80 x 45 x 40	4	20 – 24 °C	S1/3/4/5	l1/2/3/4	V1/3/4
Konijnen	200 x 100 x 100	4	15 – 21 °C	S1/2/5	l1/2/3	V1/2/3
Muizen	80 x 40 x 40	4	18 - 25 °C	S1/3/4/5	l1/2/3/4	V1/3/4
Ratten	100 x 50 x 50	4	18 - 25 °C	S3/4/5	l1/2/3/4	V1/3
Syrische hamster	100 x 50 x 40	2	18 - 23 °C	S1/3/4/5	l1/2/3/4	V1/2/3/4

C.1.3. Bodembedekking

De volgende typen bodembedekking voor in een dierverblijf zijn te onderscheiden:

- S1 Houtvezel
- S2 Stro
- S3 Beukensnippers
- S4 Hennepvezel
- S5 Papier

C.1.4. Inrichting

- I1** Schuilplaats
- I2** Speelmateriaal
- I3** Knaagmateriaal
- I4** Nestmateriaal

C.2. Reiniging

De dierverblijven moeten ten minste eenmaal per week compleet worden gereinigd.

C.3. Verzorging

C.3.1. Voeders

- V1** Pelletvoer
- V2** Gras/hooi
- V3** Groenten
- V4** insecten

OPMERKING: voeding is afgestemd op de soort

C.3.2. Water

C.3.2.1. De watervoorziening bestaat uit zowel drinkbakken als drinknippels, mits aantoonbaar dat een diersoort of individu een sterke voorkeur heeft.

C.3.2.2. De drink- en badwaterbakken en drinknippels moeten tenminste dagelijks voorzien worden van vers water.

C.3.2.3. Drinkbakken op voor het dier bereikbare hoogte plaatsen.

C.4. Gezondheid

Zoogdieren die aparte verzorging behoeven vanwege ziekte of andere reden moeten in een ziekenboeg worden gehouden die zich niet in de normale verkoopruimte bevindt.

C.5. Leeftijd

In het algemeen geldt voor de minimumleeftijd van verhandelbare dieren dat de dieren voldoende zelfstandig moeten zijn. Voor de volgende diersoorten zijn de minimale leeftijden waarop deze verkocht kunnen worden, mits ze zelfstandig zijn:

- ratten en muizen 4 weken;
- cavia's 4 weken;
- konijnen 7 weken;
- fretten 8-10 weken;
- hamsters 4 weken;
- gerbils 6 weken.

C.6. Klaarmaken van een overdracht naar klant

In het detailhandelsbedrijf worden de dieren verpakt in afsluitbare dozen van watervast materiaal met ventilatiegaatjes, eventueel daarbinnen in beddingmateriaal zakken.

Bijlage D. Vogels

D.1 Huisvesting

D.1.1. Voor wat betreft huisvesting wordt ten minste aandacht besteed aan:

- a) Temperatuur;
- b) Luchtvochtigheid;
- c) Ventilatie;
- d) Soorteigen gedrag;
- e) Afmetingen.

OPMERKING de ventilatie moet zodanig zijn dat de dieren niet door verkeerde ventilatie in de rui gaan.

D.1.2. De huisvesting van de dieren moet aangepast zijn aan de klimatologische eisen van de gehouden dieren. Voor de meest verhandelde vogels zijn deze eisen opgenomen in tabel D.1. Indien in het detailhandelsbedrijf dieren worden gehouden die niet in tabel D.1 staan, gelden de eisen uit de norm voor de groothandel.

Tabel D.1 – Overzicht van huisvesting- en verzorgingseisen vogels

	Huisvesting					Verzorging
	Hokmaten lxdxh (cm)	Max. aantal dieren	Temperatuur	Bodembedekker (D.1.3.)	Inrichting (D.1.4.)	Voeders (D.3.1.)
Agapornis	100x50x50	4	5 – 30 °C	B1/2/3	l1/2	V1/2/4/5
Grasparkiet	80x50x50	6	5 – 30 °C	B1/2/3	l1/2	V1/2/4/5
Valkparkiet	100x70x50	2	5 – 30 °C	B1/2/3	l1/2	V1/2/4/5
Diamantduif	80x50x50	6	<30 °C	B1/2	l1/2	V1/2/3/4
Duif	100x70x50	4	<30 °C	B1/2	l1/2	V2/4/5
Kanarie	80x50x50	6	20– 25 °C	B1/2/3	l1/2	V1/2/4/5
Kwartel*	80x50x50	4	<30 °C	B1/2	l2	V2/3/4
Prachtvinken	80x50x50	8	20– 25 °C	B1/2/3	l1/2	V1/2/3/4

*Let op! de samenstelling m/v bij kwartels

D.1.3. Bodembedekker

De volgende typen bodembedekker voor in een dierverblijf zijn te onderscheiden:

- B1** Beukensnippers
- B2** Zand
- B3** Papier

OPMERKING bodembedekkers moeten gecontroleerd worden op de aanwezigheid van afwijkende mest. Dit kan namelijk wijzen op ziekte. Indien nodig moeten maatregelen worden getroffen.

D.1.4. Inrichting

- l1** Zitstok
- l2** Speelmateriaal

D.2. Reiniging

De dierverblijven moeten ten minste tweemaal per week worden gereinigd.

D.3. Verzorging

D.3.1. Voeders

- V1** Pelletvoer geschikt voor de betreffende soort
- V2** Gemengde zaden voor de juiste soort vogels
- V3** Insecten
- V4** Groenten
- V5** Fruit

D.3.1.1. Overgebleven voer moet tenminste dagelijks worden verwijderd.

D.3.1.2. Bij nat voer moet de voergelegenheid minimaal iedere dag worden gereinigd.

D.3.1.3. Voedselverrijking kan in de vorm van groente, fruit en/of trosgierst worden gegeven.

D.3.1.4. Bij het enkel voeren van V2 behoort een calciumbron (bv. grit, maagkiesel, sepia) en/of eivoer beschikbaar te worden gesteld.

D.3.2. Water

D.3.2.1. De drink- en badschotels moeten dagelijks voorzien worden van vers water.

D.4. Gezondheid

Vogels die aparte verzorging behoeven vanwege ziekte of andere reden worden in een ziekenboeg gehouden die zich niet in de normale verkoopruijnte bevindt.

D.5. Leeftijd

Jonge vogels die ten verkoop worden aangeboden moeten:

- a) minimaal glad en volledig bevederd zijn en
- b) in staat zijn zelfstandig te eten.
- c) papegaaiaachtigen dienen minimaal de in het Besluit Houders van Dieren genoemde minimale scheidingsleeftijd te hebben (zie bijlage I van dat Besluit)

D.6. Klaarmaken van een overdracht naar klant

In het detailhandelsbedrijf worden de dieren verpakt in afsluitbare dozen met ventilatiegaatjes.

Bijlage E. Onderbouwing per norm

Onderbouwing per norm		
1.1.	1.1.1.	Wetgeving: Handelsregisterwet 2007
	1.1.2.	Wetgeving: Belastingwet BES
	1.1.3.	Wetgeving: Artikel 3.8. Besluit houders van dieren
	1.1.4.	Wetgeving: Wet Dieren, Besluit houders van dieren, Transportverordening (EG) nr. 1/2005, etc.
1.2.		Wetgeving: Omgevingswet
1.3.		Wetgeving: CITES-verordening
1.4.		Wetgeving: Arbeidsomstandighedenwet
1.5.		Bovenwettelijke norm
1.6.		
2.1.	2.1.1.	Bovenwettelijke norm
	2.1.2.	Bovenwettelijke norm
2.2.	2.2.1.	Combinatie wetgeving (Artikel 3.11. Besluit houders van dieren) & bovenwettelijk
	2.2.2.	
2.3.		Bovenwettelijke norm
2.4.		
2.5.		
3.1.		Bovenwettelijke norm
3.2.		
4.1.		Bovenwettelijke norm
4.2.		
4.3.		
4.4.		
5.1.	5.1.1.	Wetgeving: Artikel 3.12. Besluit houders van dieren
	5.1.2.	Bovenwettelijke norm
	5.1.3.	

	5.1.4.	Bovenwettelijke norm
	5.1.5.	
	5.1.6.	
5.2.		Combinatie wetgeving (artikel 3.12. Besluit houders van dieren) én bovenwettelijk
5.3.		Combinatie wetgeving (artikel 1.7. Besluit houders van dieren) én bovenwettelijk
6.1.		Combinatie wetgeving (artikel 1.7. Besluit houders van dieren) én bovenwettelijk
6.2.		Wetgeving: Artikel 1.7. Besluit houders van dieren
7.1		Bovenwettelijke norm
7.2.	7.2.1.	Wetgeving: Artikel 3.14. Besluit houders van dieren
	7.2.2.	Bovenwettelijke norm
7.3.		Bovenwettelijke norm
7.4		Wetgeving: Artikel 3.14. Besluit houders van dieren
7.5		Wetgeving: Artikel 3.13. Besluit houders van dieren
7.6.		Combinatie wetgeving (artikel 3.14. Besluit houders van dieren) én bovenwettelijk
7.7.		Bovenwettelijke norm
8.1.	8.1.1.	Combinatie wetgeving (artikel 3.12. Besluit houders van dieren) én bovenwettelijk
	8.1.2.	Bovenwettelijke norm
8.2.		Bovenwettelijke norm
9.1.		Bovenwettelijke norm
9.2.		Wetgeving: Artikel 2.2. Wet dieren
9.3.		Wetgeving: Artikel 3.17. Besluit houders van dieren
9.4.		Bovenwettelijke norm
9.5.		
9.6.		
9.7.		
10		Bovenwettelijke norm
11.1.		Wetgeving: Transportverordening (EG) 1/2005
11.2.		Bovenwettelijke norm

12.1.	Bovenwettelijke norm
12.2.	
A	
B	
C	
D	
E	

Bijlage F. Inspectie per norm

Inspectiewijze per norm		
1.1.	1.1.1.	Documentinspectie: KvK-nummer
	1.1.2.	Documentinspectie: btw-nummer
	1.1.3.	Documentinspectie: ubn-nummer
	1.1.4.	Visuele inspectie
1.2.		Documentinspectie: omgevingsvergunning
1.3.		Documentinspectie: CITES - papieren
1.4.		Documentinspectie: RI&E
1.5.	1.5.1.	Documentinspectie: protocol 'beheer van protocollen'
	1.5.2.	
	1.5.3.	
	1.5.4.	
	1.5.5.	
1.6.	1.6.1.	Documentinspectie: protocol 'beheer van registraties'
	1.6.2.	
	1.6.3.	
	1.6.4.	
	1.6.5.	
	1.6.6.	
2.1.	2.1.1.	Documentinspectie: bewijs van vakbekwaamheid & inspectie door ondervraging
	2.1.2.	
2.2.	2.2.1.	Inspectie door ondervraging
	2.2.2.	
2.3.	2.3.1.	Documentinspectie: organigram
	2.3.2.	
	2.3.3.	

2.4.	2.4.1.	Documentinspectie: personeelshandboek
	2.4.2	
	2.4.3.	
2.5.		Documentinspectie: bewijs van deelname bijscholingsactiviteiten
3.1.		Documentinspectie: algemene voorwaarden
3.2.	3.2.1.	Documentinspectie: registraties 'dier'
	3.2.2.	
	3.2.3.	
	3.2.4.	
	3.2.5.	
	3.2.6.	
4.1.	4.1.1.	Documentinspectie: protocol 'ontvangst van een zending'
	4.1.2	
	4.1.3.	
	4.1.4.	
4.2.	4.2.1.	Documentinspectie: registratie geconstateerde afwijkingen
	4.2.2.	
	4.2.3.	
	4.2.4.	
	4.2.5.	
	4.2.6.	
	4.2.7.	
4.3.		Visuele inspectie
4.4.	4.4.1.	Visuele inspectie
	4.4.2.	
5.1.	5.1.1.	Visuele inspectie
	5.1.2.	
	5.1.3.	

	5.1.4.	
	5.1.5.	
	5.1.6.	
5.2.		Visuele inspectie (zie bijlagen)
5.3.	5.3.1.	Documentinspectie: protocol 'reiniging en ontsmetting'
	5.3.2.	Visuele inspectie (zie bijlagen)
	5.3.3.	Documentinspectie: protocol 'bestrijding'
6.1.	6.1.1.	Documentinspectie: protocol 'voeren'
	6.1.2.	
	6.1.3.	
	6.1.4.	
6.2.		Visuele inspectie
7.1.		Visuele inspectie (zie bijlagen)
7.2.	7.2.1.	Documentinspectie: protocol 'controle van diergezondheid'
	7.2.2.	Documentinspectie: registratie 'geconstateerde afwijkingen'
7.3.		Documentinspectie: protocol 'dode dieren'
7.4.		Visuele inspectie
7.5.	7.5.1.	Visuele inspectie
	7.5.2.	
	7.5.3.	Documentinspectie: registratie 'quarantaine-/isolatieplaatsing'
7.6.	7.6.1.	Documentinspectie: registratie 'dierenartsbezoek'
	7.6.2.	
7.7.	7.7.1.	Documentinspectie: protocol 'calamiteiten'
	7.7.2.	
	7.7.3.	
	7.7.4.	
8.1.	8.1.1.	Visuele inspectie (zie bijlagen)
	8.1.2.	

8.2.		Documentinspectie: schriftelijke vaststelling inzichtverkrijging ingekochte dieren
9.1.		Visuele inspectie
9.2.		Visuele inspectie
9.3.		Visuele inspectie
9.4.		Visuele inspectie (zie bijlagen)
9.5.	9.5.1.	Visuele inspectie
	9.5.2.	Visuele inspectie (zie bijlagen)
	9.5.3.	Visuele inspectie
9.6.		Documentinspectie: overdrachtsdocument
9.7.	9.7.1.	Documentinspectie: protocol 'ontvangst van een zending' (zie norm 4.1.)
	9.7.2.	Documentinspectie: registratie 'retouren'
10.		Documentinspectie: Ethische visie
11.1.		Visuele inspectie
11.2.		
12.1.		Documentinspectie: protocol 'klachten'
12.2.		Documentinspectie: registratie 'klachten'
A		Visuele inspectie
B		
C		
D		
E		

Bijlage G. Documenten

Ter voorbereiding op de inspectie loop je onderstaande documenten na. Voor een aantal documenten zijn modellen opgesteld die de ondernemer zelf dient aan te vullen. Deze modellen zijn terug te vinden in **het document 'Modeldocumenten en -protocollen'**.

1. Algemeen

- I. Uittreksel KvK
- II. Btw-nummer
- III. Ubn-nummer
- IV. Omgevingsvergunning
- V. CITES-papieren
- VI. RI&E
- VII. Protocol 'beheer van protocollen'
- VIII. Beheer van registraties

2. Beheerder en medewerkers

- I. Bewijs van vakbekwaamheid
- II. Diploma's en certificaten kwalificaties
- III. Organigram
- IV. Personeelshandboek
- V. Bewijs van deelname bijscholingsactiviteit

3. Administratie en registratie

- I. Algemene voorwaarden
- II. Soorten- en herkomstregistratie

4. Ontvangst van een zending

- I. Protocol 'ontvangst van een zending'
- II. Registratie geconstateerde afwijkingen

5. Huisvesting

- I. Protocol 'reiniging en ontsmetting'
- II. Bestrijdingsprotocol

6. Verzorging

- I. Voerprotocol

7. Gezondheid

- I. Protocol 'controle van diergezondheid'
- II. Registratie geconstateerde afwijkingen
- III. Protocol 'dode dieren'
- IV. Registratie quarantaine-/isolatieplaatsing
- V. Registratie dierenartsbezoek
- VI. Calamiteitenprotocol

8. Herkomst dieren

- I. Criteria fokker/kweker/groothandel/overig

9. Verkoop

- I. Overdrachtsdocument
- II. Protocol 'ontvangst van een retour gekomen dier'
- III. Registratie retouren

10. Ethische verklaring

- I. Ethische verklaring

11. Transport

-

12. Klachten

- I. Klachtenprotocol
- II. Klachtenregistratie

Bijlage H. Verrijkingmogelijkheden

Vanuit het oogpunt van dierenwelzijn dient de detailhandel één of meerdere vorm(en) van verrijking toe te passen. Dit met als doel de leefomgeving van de dieren op zodanige wijze in te richten dat er voorzien wordt in hun natuurlijke behoeften en dieren gestimuleerd worden om hun soorteigen gedrag te vertonen. Een dier dat hierin niet wordt voorzien of gestimuleerd, kan bijvoorbeeld stereotiep gedrag laten zien of gaan ontwikkelen. Stereotiep gedrag is een vorm van afwijkend, repetitief invariabel gedrag en een indicatie voor dierenonwelzijn en kan soms leiden tot beschadiging en/of verwondingen.

Sociale verrijking

Een vorm van verrijking die geschikt is voor dieren die van nature in sociale verbanden leven en waarbij zij de gelegenheid hebben om in contact te komen met soortgenoten. Voor sommige dieren geldt ook dat contact met mensen onder sociale verrijking kan vallen. Wel moet gelet worden op soortspecifieke groepssamenstelling om conflicten en sociale stress te voorkomen.

Voerverrijking

Een vorm van verrijking die geschikt is voor dieren die van nature veel tijd en moeite steken in het zoeken van voedsel en waarbij voer niet hapklaar wordt aangeboden, maar dieren 'werken' voor het voer. Sommige vormen van voerverrijking kunnen ook fungeren als mentale uitdaging.

Fysieke verrijking

Een vorm van verrijking waarbij materialen aangeboden worden die het dier kan onderzoeken of waarmee het dier kan spelen en waarbij beweging wordt gestimuleerd. Sommige vormen van fysieke verrijking kunnen ook fungeren als mentale uitdaging.

Zintuigelijk verrijking

Een vorm van verrijking waarbij de zintuigen geprikkeld worden. Let hierbij goed op de zintuig importantie per diersoort.

Voor de diercategorieën vogels en konijnen & knaagdieren zijn in de onderstaande tabellen mogelijkheden voor verrijkingen beschreven.

Voor vissen en terrarium dieren is het voornamelijk belangrijk dat de aquaria, vijver en terraria zo natuurlijk mogelijk worden nagebootst naar de natuurlijke omgeving van de aanwezige dieren. Insectivore reptielen en vissen kunnen daarnaast levend voer aangeboden worden. Ook kan het voer verspreid worden over het gehele verblijf.

Tabel I.1 Mogelijkheden voor verrijking bij konijnen en knaagdieren

Soort verrijking	Opties
Voerverrijking	<ul style="list-style-type: none"> • Hooipakketje hooi met groente erin samen gewikkeld • Hooirolletje hooi (en groente) in een wc-rolletje of achter tralies waardoor het moeizamer te eten is • Voedsel ergens in verstoppert of verstrooien (scatter feeding)
Fysieke verrijking	<ul style="list-style-type: none"> • Knaagobjecten = bijvoorbeeld (niet giftige) houtsoorten, stro en hooi (een combinatie ervan) • Huisjes in alle vormen • Extra bodembedekking • Speeltjes • Looprad • Verschillende verdiepingen of tunnels
Zintuiglijke verrijking	<ul style="list-style-type: none"> • Geuren – bijvoorbeeld kruidenhooi • Geluiden – radio aan (geen ultrasone geluidbronnen) • Visueel

Tabel I.2 Mogelijkheden voor verrijking bij vogels

Soort verrijking	Opties
Voerverrijking	<ul style="list-style-type: none"> • Voedsel in een rolletje, hokjes, boxjes of andere object waardoor het moeizamer te verkrijgen is • Voedsel dat opengebrouwen moet worden (voor kromsnavers) • Voedsel ophangen zodat de vogels er moeilijker bij kunnen • Voer van groter formaat (hele stukken fruit) • Voer verspreiden over meerdere voerbakjes of verstrooien (scatter feeding) • Voer mengen met oneetbare materialen geschikt voor vogels (bijvoorbeeld beuken- of papiersnippers)
Fysieke verrijking	<ul style="list-style-type: none"> • Speelgoed • Een slinger waaraan geknaagd kan worden • Papier, karton of zacht hout om kapot te knagen • Klimgelegenheid (touwen, ladders of schommels) • Badgelegenheid • Nesthuisje
Zintuiglijke verrijking	<ul style="list-style-type: none"> • Geur- en smaak (verschillende soorten voedsel aanbieden) • Geluiden – radio aan (niet te hard), speelgoed dat geluid maakt • Visueel – tv aan (niet te hard) of naast een raam (naar buiten) • Tactiel- verschillende texturen en speeltjes die vastgepakt kunnen worden